

Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

2008

Marie Koštejnová

Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

Jehuda Amichai – BÁSNĚ
Překlad a interpretace se zaměřením na stěžejní tematické okruhy

Yehuda Amichai – POEMS
Translation and interpretation focusing the main themes

Vedoucí práce:
doc. PhDr. Bedřich Nosek, CSc.

Autor:
Marie Koštejnová

2008

Tímto děkuji doc. PhDr. Bedřichu Noskovi, CSc. za vedení předložené diplomové práce.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem „Jehuda Amichai –
BÁSNĚ – Překlad a interpretace se zaměřením na stěžejní tematické okruhy“
napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů a literatury.

V Praze dne 15. 4. 2008

Marie Koštejnová

Anotace

Cílem této diplomové práce je zprostředkování básní Jehudy Amichaie v českém jazyce a interpretace základních témat, které se v jeho díle objevují.

Práce se skládá ze tří celků: První přináší obecné informace o Amichaiově životě a tvorbě, druhý se zaměřuje na interpretaci stěžejních témat a konečně třetí a hlavní část přináší vlastní překlady básní.

Překlady byly pořízeny z hebrejských originálů, příležitostně byl brán ohled na anglické překlady.

Hlavním zdrojem bylo sebrané dílo Jehudy Amichaie.

Annotation

This diploma paper brings translations of poems by Yehuda Amichai in the Czech language as well as interpretations of the main themes in his poetry.

The work consists of three parts: the first one deals with informations of Amichai's life and work in general, the other one interprets the main themes of his poems and the last one brings the translations in the Czech language.

The translations are based on the Hebrew originals, occasionally were used the English translations. As the main source were used the Collected poems by Yehuda Amichai.

Obsah

Úvod	1
Život	2
Tvorba	5
Zastavení nad hlavními tématy Amichaiových básní	14
Báseň jako stezka v poušti	16
Básně lásky	17
Básně	37
Závěr/východisko	89
Seznam literatury	90

Úvod

Tato práce si dala za cíl představit českému čtenáři dosud téměř neznámého světového autora, izraelského básníka Jehudu Amichaie a rovněž připravit půdu pro další, rozsáhlejší a hlubší studium jeho díla.

Kromě jediné sbírky, která vyšla v 90. letech zásluhou Jiřiny Šedinové, a několika překladů v časopisech se český čtenář neměl příležitost s Amichaiem setkat.

Z tohoto důvodu se autorka předložené práce rozhodla pořídit překlady vybraných textů. Prostřednictvím autentických básní je možno se s básníkem setkat, poznat a pochopit jeho svět a nahlédnout jeho význam.

Dílo Jehudy Amichaie bylo v září roku 2000 uzavřeno, ale tato práce se pokouší o otevření jeho díla českému čtenáři. Neklade si za cíl přinést hotové a vyčerpávající informace o jeho tvorbě a životě. Jde v pravém smyslu o představení, první potřesení rukou mezi dveřmi a nahlédnutí do stěžejních tématických okruhů, které Amichaiovu tvorbu naplňují.

Jádrem předložené práce jsou vlastní překlady básní, jejichž řazení a uspořádání sleduje interpretační záměr obsažený v názvu celé práce.

S touto, v pořadí třetí částí, úzce souvisí část druhá, která obsahuje průvodce po některých hlavních tématech Amichaiových básní. Interpretace vychází z uvedených překladů.

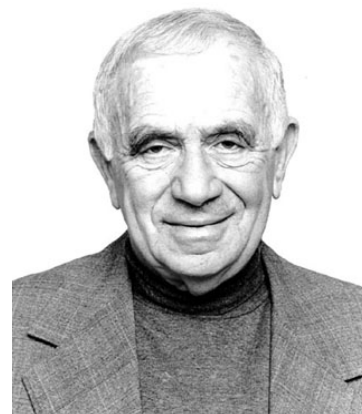
V první části práce přináší autorka základní, obecné informace o Amichaiově životě a tvorbě, výčet vydaných děl, překladů a ocenění.

Vzhledem k nedostupnosti vhodné sekundární literatury autorka čerpala zejména ze zdrojů dostupných na internetu.

Při překladu vlastních básní autorka pracovala s hebrejským originálem, který příležitostně doplnila dostupným překladem do anglického jazyka.

Život

Narodil se 3. května 1924 jako Ludwig Pfeuffer¹ do židovské ortodoxní rodiny obchodníka v německém Würzbugu. Jeho rodina měla na jihu Německa hluboké kořeny, protože jeho předkové zde žili již od středověku. Sám o svém původu řekl: „*Jsem šťastný; pocházím z těch několika židovských rodin ze střední Evropy, kde celé kmeny žijí v Palestině.*“²

V dětství dostal tradiční židovskou náboženskou výchovu, jejíž součástí byla i klasická hebrejšтина.

Poté, co se v Německu chopili moci nacisté, emigrovala jeho rodina v roce 1935 do Palestiny. Zde nejprve krátce pobývali v Petach Tikva a nato přesídlili do Jeruzaléma. Ludwig Pfeuffer dokončil středoškolské vzdělání a v 18 letech byl odveden do armády.

Za Druhé světové války sloužil čtyři roky v židovské brigádě Britské armády, s níž se účastnil bojů v severní Africe. V Egyptě se mu do ruky náhodou dostala antologie moderní anglické poezie, díky níž se seznámil s básněmi Dylana Thomase, T. S. Eliota a W. H. Audena. Díla těchto autorů měla na mladého Ludwiga Pfeuffera velký vliv. „*Myslím, že tenkrát jsem opravdu vážně začal přemýšlet o psaní básní.*“³

Ve svých 22 letech se rozhodl pro změnu jména; z Ludwiga Pfeuffera se stal Jehuda Amichai⁴.

Po válce se živil jako učitel a v roce 1948 se připojil k podzemní organizaci Hagana⁵. Po vyhlášení státu Izrael bojoval ve Válce o nezávislost. Sloužil v

---

1 Obrázek převzat z: <http://www.library.yale.edu/judaica/Amichai/AmichaiBio.htm>

2 www.tekla-szymanski.com

3 Mel Gussow: Yehuda Amichai, poet who turned Israel's experience into verse. 23. 9. 2000. Dostupné na: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9C0DE0DB1F3BF930A1575AC0A9669C8B63&sec=&spon=&pagewanted=all>

4 Amichai znamená „můj lid žije“

5 Hagana – hebr. Obrana, podzemní židovská vojenská organizace působící na území Palestiny v době Britského mandátu od r. 1920 do r. 1948

elitní bojové jednotce Palmach⁶, s níž bojoval na jižní frontě v poušti Negev. Aktivně se také účastnil dalších arabsko-izraelských válek v roce 1956 a 1973.

Zkušenosti s válkou se výrazně odrazily v jeho poezii. Básník Chaim Guri napsal, že Amichai psal „*geografii svých válek a lásek*“⁷.

Zatímco působil jako učitel na izraelských školách, studoval také Bibli a literaturu na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě. Na sklonku 40. let začal psát básně a už počátkem 50. let první z nich uveřejnil v časopisech.

Účastnil se také literárních soutěží a brzy získal svou první cenu.

První sbírka básní „Nyní a v dalších dnech“⁸ mu vyšla v roce 1955. Kniha vyvolala u řady kritiků veliký ohlas a to jak pozitivní tak negativní. Mnozí mu zpočátku vyčítali zejména používání hovorového jazyka. V zásadě však byla tato kniha u odborné i laické veřejnosti přijata kladně a Jehuda Amichai tak úspěšně zahájil svou kariéru.

V polovině 50. let navštívil Spojené státy americké a pod vlivem zděšších zážitků začal psát eseje a povídky. V roce 1961 mu vyšla sbírka povídek s názvem „V tomto strašném větru“⁹. Následovaly další knihy v hebrejštině. Teprve v roce 1967 vyšla jeho první kniha v angličtině. Šlo o Amichaiův první román „Not of this time, not of this place“¹⁰.

Anglofonní svět se s Jehuhou Amichaiem – básníkem seznámil až v 70. letech zásluhou Teda Hughese¹¹, který přeložil první dvě jeho básnické sbírky. Díky Hughesově podpoře se Amichai stal součástí tehdejší aktivní básnické generace. Účastnil se mnohých veřejných čtení spolu s Audenem, Poundem a dalšími. Jeho dílo si postupně získávalo světovou proslulost. Ačkoli se často účastnil veřejných čtení ve Spojených státech, zůstal i nadále

---

6 Palmach – bojová jednotka Hagany, založena v květnu 1941

7 Guri, Chaim. מתחומת הרעד של פגישה ראשונה. Dostupné na: <http://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-130070,FF.html>

8 עכשיו ובימים האחרים

9 ברוח הנוראה הזאת

10 לא מעכשיו לא מכאן 1963

11 Edward James Hughes, 1930-1998, anglický básník a autor knih pro děti. 1956-1963 manželem americké básnířky Sylvie Plath.

aktivním občanem Izraele, kterému nikdy nebylo dění v jeho zemi lhostejné. V 70. letech několikrát hostoval na univerzitách v Kalifornii a v Berkley. V 80. letech získal Dorot Visiting Fellowship a v roce 1987 působil jako hostující profesor na Univerzitě v New Yorku.

Kromě četných sbírek básní a povídek napsal také několik divadelních a rozhlasových her, dva romány a tři knihy pro děti. Jeho knihy byly přeloženy do čtyř desítek jazyků a vycházejí po celém světě.

Byl dvakrát ženat; jeho první ženou byla Tamar Horn, která mu porodila jednoho syna. S druhou ženou, Chanou Sokolov, měl dceru a syna.

Jeho rozsáhlé literární dílo bylo oceněno mnoha cenami. První z nich obdržel už v 60. letech.¹² Několikrát byl nominován na Nobelovu cenu za literaturu.

Jeho domovem i velkou a nevyčerpatelnou literární inspirací byl po celý život Jeruzalém.

Zemřel 22. září 2000 ve věku 76 let.

---

¹² Výčet ocenění viz níže, str. 9

Tvorba

Jehuda Amichai proslul zejména díky své tvorbě básnické, kromě toho je autorem také dvou románů, řady povídek, rozhlasových her, esejů a knížek pro děti.

Jeho dílo bylo přeloženo do čtyř desítek světových jazyků, je zahrnuto ve stovce největších moderních děl židovské literatury¹³ a v mnoha dalších antologiích. Amichaiův archiv je uchováván v Beinecke Rare and Manuscript Library of Yale University¹⁴.

Básně Jehudy Amichaie žijí v pravém smyslu svým vlastním životem. Nejen že jsou zhudebňovány a slouží jako inspirace nejruznějším umělcům, bývají také citovány při veřejných událostech. Například v roce 1994 četl Jicchak Rabin úryvky z básně „Bůh je milosrdný k dětem ze školky“ jako součást své řeči při přebírání Nobelovy ceny za mír.

Do povědomí čtenářů z řad laické i odborné veřejnosti vstoupil Amichai už svou první knihou, básnickou sbírkou „Now and in Other Days“¹⁵, která vyšla v roce 1955. Tato i následující sbírky dokázaly, že patří mezi moderní básníky v pravém slova smyslu. Dnes, s odstupem času, kdy je jeho tvorba už uzavřena a zhodnocena několika desetiletími, můžeme dodat, že je také a především básníkem aktuálním, nadčasovým a všelidským. Nadčasovost a univerzálnost jeho básní je podmíněna zejména tématy, jimiž se zabývá, i způsobem, kterým je zpracovává. V této oblasti je třeba zmínit především výběr a užití jazykových prostředků.

Amichai vnesl do poezie nejen obyčejný, každodenní hovorový jazyk „ulice“, který mu byl zprvu některými vyčítán, ale s ním i předměty běžného života, které dosud poezie neznala a v neposlední řadě také svůj osobitý způsob jejich nazírání. Šel dokonce ještě dál a pod vlivem svých životních zkušeností vytvářel poetické obrazy pomocí tanků, letadel, benzínu, bomb a

---

13 100 greatest works of modern jewish literature, <http://www.nationalyiddishbookcenter.com/>

14 <http://www.library.yale.edu/beinecke/>

15 עכשיו ובימים האחרים

nejrůznějších technologických či válečných termínů. Amichai vycházel z přesvědčení, že poezie, moderní poezie se musí konfrontovat se současným světem a reflektovat jeho současné problémy. Pole pro tento střet vytváří prostor člověka, jedince. Šlo o prostor jeho těla, myšlenkový a duchovní prostor i prostor životní.

Netradičním a novátorským způsobem přistupoval i k již zmíněnému jazyku. Čerpal z nejrůznějších úrovní hebrejštiny od klasické biblické po moderní, současnou, hovorovou. Nebál se používat slang ani vytvářet nová idiomatická spojení. Všechny jazykové úrovně dokázal inovativním a inspirativním způsobem zužitkovat a proslul jako „básník, který si hraje se slovy“.

Jeho texty jsou živoucími organismy, v nichž se mísí citace z Tory s mluvou ulice, či řečí dětí. Amichaiův bohatý jazykový svět se významnou měrou podílí na vzniku jedinečných poetických obrazů.

Dalším inspiračním zdrojem mu byl vtip a ironie moderní anglické poezie, které originálním způsobem uplatňuje ve vlastních textech. V jeho jazyce je stále přítomná lehká nadsázka, nadhled. Současně s ní také vášeň a city. Dokáže se vyjádřit neobyčejně přímě a jasně, někdy až úsporně. Texty mohou na první pohled budit dojem emocionální vyprahlosti či otažitosti. Při pozorném čtení však zjistíme opak. City, téměř bez výjimky vřelé a hluboké, dřímou pod hladinou. Neobjevíme je ve vrstvě jazykové (v jeho básních nenajdeme expresivně zabarvené výrazy!), ale sémantické a obrazné. Odstup přítomný v jazyce je nahrazen vřelostí prožitku sdělovaného. Kromě moderní, zejména anglické, literatury jej oblivnila také lyrická poezie žalmů. Inspirace Biblií, nejen biblickými tématy, ale také jejím stylem, je v jeho básních zřetelně čitelný. Čerpá samozřejmě z celé dlouhé historie svého lidu a jejího kulturního a duchovního odkazu. „*Je to, jako by všechny dávné duchovní úspory byly náhle vyplaceny v moderní měně, která naplňuje jeho*

*poezii nevyčerpatelností jeho precizních a pádných metafor,*¹⁶“ prohlásil o Amichaiovi Ted Hughes.

V jeho díle se mísí intenzivní zkušenost jednotlivce s historií, přičemž obé je propojeno netradičním, novým způsobem, hravě a funkčně. Živý, přirozený, nic nepředstírající jazyk vytváří plastické metafory a obrazy, nachází překvapivá východiska, objevuje nečekané úhly pohledu.

Svým dílem přinesl do poezie uvolnění ve sféře jazykové i obsahové. Slovo jako takové osvobodil, umožnil mu, aby se odhalilo samo o sobě, ve své jedinečné působivosti, síle, hloubce i šíři a samostatnosti a mohlo reagovat se slovem sousedním.

Jehuda Amichai, respektive jeho tvorba je v pravém smyslu komplexem, kombinací kultury židovské, evropské a irzaelské ve všech jejich nejzazších obzorech a významech.

Amichai byl výrazně izraelský autor – zasazený do tohoto prostředí v každém ohledu, tj. fyzicky i duchovně -, ale také, nebo snad právě proto, byl autorem mezinárodním. Zkušenost, kterou prostřednictvím svých básní zprostředkuje, je osobní, intimní a nemyslitelná bez postavy autora. Svou trvalou, neochvějnou a pečlivou konkrétností se však dotýká obecně lidské zkušenosti. Roni Someck¹⁷ v souvislosti s jeho tvorbou použil „amichaiovskou“ metaforu, když napsal, že svou tvorbou „*opouští dálnici a dláždí cestu prachem k člověku, k detailu*“.

Jehudu Amichaie a jeho dílo není možno zařadit do té či oné básnické generace nebo směru. Je nepopiratelné, že vzešel z takzvané „dor ha-medina“, generace země, což byl okruh mladých autorů, kteří se svou tvorbou vystoupili v 50. letech. Mezi jinými sem patří Natan Zach, Delia

---

¹⁶ „It is as if the whole ancient spiritual investment has been suddenly cashed, in modern coinage, flooding his poetry with an inexhaustible currency of precise and weighty metaphors“ Dostupné na: http://www.ithl.org.il/author_info.asp?id=14

¹⁷ Nar. 1951; básník, spisovatel.

Rabikovitz, Arje Sivan, Moše Dor a další. Setkáme se také s „Generací 48“ či „Generací Palmach“, kterou tvořili mladí bojovníci, z nichž povstali mnozí autoři jako například Chaim Guri, Chaim Hefer, Moše Šamir a jiní. Amichai stojí mimo tento proud, mimo hlavní cestu; hledá si svou vlastní pěšinu v prachu, směřuje k člověku.

Jedním z hlavních znaků každé nově nastupující generace je vyhranění se vůči generaci předchozí; dochází k odmítnutí až zavržení. Tak tomu ovšem nebylo v případě Jehudy Amichaie, který procházel z generace do generace a každou něčím obohatil. Jeho cesta samozřejmě nebyla nekritická, ale nikdy neznamenal absolutní zavržení či popření minulého. Také Dan Miron¹⁸ v Haaretz uvádí, že klasifikovat Amichaie na základě příslušnosti k některé z generací není možné. Podle Somecka vytvořil Amichai svůj vlastní řád či pořádek, jakýsi „*Seder Amichai*“¹⁹.

Důležitější než generační, významné, veliké historické události jsou z pohledu jeho poezie všednodenní maličkosti. Kritik Robert Alter napsal: „*Existuje napětí mezi osobní zkušeností a násilným tlakem historie. Tím, že píše o sobě, píše současně o Komkoli.*“²⁰

Sám řekl: „*Moje osobní historie se v mnohém shoduje s širší historií. Pro mě to vždy bylo jedno a to samé.*“²¹

Autobiografické prvky najdeme také v jeho próze.

Jeho první román „Not of this Time, Not of this Place“²² vypráví o mladém německém Židovi, který žije v Izraeli po Druhé světové válce a snaží se pochopit svět, který zrodil Holokaust.

---

18 Nar. 1934; literární vědec. Článek: Miron, Dan. ילד טוב ומלא אהבילד טוב ומלא אהבה. Dostupné na: <http://news.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=634639&contrassID=2&subContrassID=5&sbSubContrassID=0>

19 Someck, Roni. בשירה של צווארון כחול, בדרך העפר, בדרך העפר. Dostupné na: <http://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-130088,FF.html>

20 Gussow, Mel. Yehuda Amichai, Poem who turned Israel's experience into Verse. Dostupné na: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9C0DE0DB1F3BF930A1575AC0A9669C8B63&sec=&spon=&pagewanted=all>

21 Amichai, Yehuda. Amichai's comments on his poetry. Dostupné na: <http://www.library.yale.edu/judaica/Amichai/Amichai%20on%20himself.htm>

Druhý román „To Have a Dwelling Place“²³ zachycuje život izraelského básníka v New Yorku. Sám Amichai ve Spojených státech několikrát delší dobu pobýval.

Za svůj život získal celou řadu významných ocenění:

- the Shlonsky Prize (1961)
- the Brenner Prize (1969)
- the Bialik Prize (1976)
- Wurzburg`s Prize for Culture (Německo, 1981)
- the Israel Prize (1982)
- the Agnon Prize (1986)
- the Malraux Prize (Francie, 1994)
- the Literary Lion Award (New York, 1994)
- Macedonia`s Golden Wreath Award (1995)
- the Norwegian Bjornson Poetry Award (1996)
- čestné uznání, Assiut University, Egypt
- množství čestných doktorátů
- čestné členství v the American Academy of Arts and Letters (1986), the American Academy of Arts and Sciences (1991)

Dílo:

poezie

1955: עכשיו ובימים האחרים

1958: במרחק שתי תקוות

1959: בגינה הציבורית

1963: שירים 1948-1962

1969: עכשיו ברעש

1971: ולא על מנת לזכור

1974: מאחורי כל זה מסתתר אושר גדול

1977: הזמן

---

²³ מי יתנני מלון

שלוה גדולה : שאלות ותשובות: 1980
שירי אהבה: 1981
שעת חסד: 1982
מאדם אתה ואל אדם תשוב: 1985
שירי ירושלים: 1987
גם האגרוף היה פעם יד פתוחה ואצבעות: 1989
אלוהים מרחם על ילדי הגן: 1990
נוף גלוי עיניים: 1992
עוד שירי אהבה: 1994
פתוח סגור פתוח: 1998

ostatní (próza, povídky, hry, dětské):

ברוח הנוראה הזאת: 1961
מסע לנינוה: 1962
לא מעכשיו לא מכאן: 1963
פעמונים ורכבות: 1968
מה שקרה לרוני בניו יורק: 1968
מי יתנני מלון: 1971
הזנב השמן של נומה: 1978
ספר הלילה הגדול: 1988

Anglické překlady

Poezie

Akhziv, Caesarea and One Love

Tel Aviv, Schocken, 1996

Amen

New York, Harper & Row, 1977

Minneapolis, Milkweed Editions, 1977

New York, Oxford University Press, 1978

Even a Fist was Once an Open Palm with Fingers

New York, Harper Perennial, 1991

Great Tranquillity: Questions and Answers

English: New York, Harper & Row, 1983; New York, Sheep Meadow, 1997

Love Poems

Tel Aviv, Schocken, 1981

New York, Harper & Row, 1981

More Love Poems

Tel Aviv, Schocken, 1994

Poems

New York, Harper & Row, 1969

Poems of Jerusalem

Tel Aviv, Schocken, 1987

New York, Harper & Row, 1988

Poems of Jerusalem and Love Poems

New York, Sheep Meadow, 1992

Selected Poems

London, Cape Goliard, 1968

Harmondsworth, Penguin Books, 1971

London, Scepture Press, 1979

London, Viking, 1987

London, Penguin Books, 1988

Huntington Woods, Landmarks Press, 1994

Songs of Jerusalem and Myself

New York, Harper & Row, 1973

The Early Books of Yehuda Amichai

Riverdale-on-Hudson, Sheep Meadow Press, 1988

The Selected Poetry of Yehuda Amichai

New York, Harper & Row, 1986

Toronto, Fitzhenry & Whiteside, 1986

Berkeley, University of California Press, 1996

Time

London, Oxford University Press, 1979

New York, Harper & Row, 1979

Travels of a Latter-day Benjamin of Tudela

London, Menard, 1977

Missouri , Webster Review, 1977

New York, Sheep Meadow Press, 1986

Toronto, Exile Editions, 1986

Yehuda Amichai : A Life of Poetry, 1948-1994

New York, HarperCollins, 1994

New York, HarperPerennial, 1995

Open-Eyed Land - Landschaft Offenen Auges

(English, German & Hebrew) - Tel Aviv, Schocken, 1992

Open Closed Open

New York, Harcourt, 2000; Washington, Harvest Books, 2006

Próza

Not of this Time, Not of this Place

New York, Harper & Row, 1968

London, Vallentine Mitchell, 1973

The World is a Room and Other Stories

Philadelphia, Jewish Publication Society of America, 1984

Hry

Bells and Trains

Jerusalem, Kol Israel, 1962

To Love in Jerusalem

Jerusalem, Kol Israel, 1984

Visit of the Queen of Sheba

Jerusalem, Kol Israel, 1984

Z dalších jazyků, do nichž bylo dílo Jehudy Amichaie přeloženo jmenujme: albánština, arabština, bulharština, catalánština, čínština, čeština, chorvatština, dánština, holandština, estonština, finština, francouzština, němčina, italština, japonština, polština, ruština, srbochorvatština, španělština, švédština, turečtina.

Zastavení nad hlavními tématy Amichaiových básní

Ve své první básnické sbírce Jehuda Amichai píše:

„Přišel jsem ze sebe samého jako bych vyšel z hlíny/horoucí, troufalý, sálající/a rozlil jsem se mezi všemi/v tom velikém světě.“ (Na konci pole)

Těmito slovy napsal svůj vlastní básnický prolog.

Stejně jako on se na skutečnost vždy dívá z více úhlů pohledu, z různých perspektiv, tak i čtenář má možnost vidět různé tváře jeho jazyka, v němž se současně mísí láska a ironický odstup.

V neprogramovém prologu čteme o živočišné troufalosti a odhodlanosti i o pokorném rozplynutí se *„v tom velikém světě“*.

Ironie, jejíž zrcadlo zde autor obrací proti své vlastní tváři, sráží na kolena horoucího, troufalého mladého muže, který v pravdě vzešel z dlouhé historie života jeho předků, lidu, jehož je součástí, i země, v níž žije.

Život a svět, který ve svých básních Jehuda Amichai zanechal, není možno vnímat bez osoby autora samotného. Je přítomen v každém slově, v každém verši, jako by ho právě vyslovil. Básně jsou důkazem o dlouhé, těžké, strastí i lásky plné minulosti. V tomto světle můžeme vnímat uvedený verš jako výpověď básníka, který přichází ze sebe jako by čerpal z nádoby, či lépe ze studny, jež po desítky let jímala vodu, kterou ronily jednotlivé prameny a pramínky. Voda ve studni zrcadlí prostředí, kterým prošla; povrchová obsahuje nečistoty a z čím větší hloubky pochází, tím víc je mineralizovaná. Opravdu hlubinná voda je velmi stará, moudrá a čistá. Taková je i jeho poezie; průzračná, na první pohled jasná, ale ve skutečnosti obsahuje množství rozpuštěných minerálních látek a také kal. Jeho slova jsou krystalická a zároveň plná obsahů, obrazů, prožitků, pamětí, vzpomínek, historie, smutků i radostí a lásek.

Studna je naplněna po okraj a voda se z ní pomalu, v novém pramínku začíná roztékat do okolí, jako se básník rozlil do všeho v tom velikém světě.

Jak veliký je ten veliký svět? V básni „Na konci pole“ stojí, že veliký svět

končil tam, kde v dálce stály dva stromy. Tam byl alespoň na čas konec světa, i když jen pro malé děti. Ten veliký svět nemá konec. Přece se do něj pak celý rozlil. Velikost světa, jeho obzory určuje každý člověk sám.

Svět, o němž je řeč v Amichajových básních není objektivní, neosobní, vnější prostor tvořený rozsáhlými, nepřehlédnutelnými světadíly, vzdálenými, bezednými moři, cizími, vyprahlými pouštěmi a neznámými hlubokými lesy. Není to svět zaplněný miliony bezejmenných lidí a věcí. Jeho svět je blízký, intimní, prožitý, místa a věci, které jej naplňují jsou skutečné, hmatatelné. Lidé jsou živoucí, nesou s sebou své příběhy; jeho texty nenaplňuje anonymní kdokoli ale vždy Někdo, jehož místo v tomto světě je pevné a nezaměnitelné. Nic na tom nemění ani skutečnost, že neznáme jeho jméno nebo že se jen zdánlivě mihl naším zorným polem.

Amichajův poetický svět není úzký, malý ani omezený. Naopak, je až nezvykle široký, opravdu „veliký svět“, jehož hloubka je nezměrná. Jeho hranice tvoří nejzazší historie židovského lidu na jedné straně a moderní jazyk na straně druhé. Jestliže se k jedné hranici obrácíme daleko do minulosti, můžeme se k té druhé obrátit do budoucnosti. Amichajův jazyk znamenal ve své době významný a odvážný pokrok, s trochou nadsázky jej můžeme označit za prorocký vhled. Jako první začal používat hebrejštinu „ulice“ a všedního dne, takovou, kterou lidé běžně mluvili. Oprostil se od strnulosti knižního jazyka, přesto však zachoval jeho úroveň a krásu.

V rámci hranic Amichajova světa poezie nacházíme nesčetné množství událostí historických i rodinných, vzpomínek, zážitků, citů, rozhovorů, maličkostí a detailů, které se na miskách vah vyrovnají těm nejtěžším, nejzávažnějším zvrátům v lidských dějinách. V jeho světě má jeden člověk váhu celého lidstva.

Bez velkých gest, bez patosu a monumentality, přesto však horoucí a sálající se rozlévá ...

Báseň jako stezka v poušti

Poezie Jehudy Amichaie není tematicky programová. Z jednotlivých básní je zřejmé, že vnikají z nutnosti či přirozenosti podobně jako si kapka deště nachází svou cestu na skle nebo pramen vody mezi kameny. Jeho básně nejsou manifesty či prohlášení vyjadřující se k tomu či onomu tématu, které právě čerá vody veřejného mínění. Nevznikají programově, na základě předem stanoveného konceptu. On sám prohlásil, že básně musejí být přirozené jako cesta v poušti, kterou vyšlapaly kozy²⁴.

Čtenáři však bude brzy zřejmé, že existují některá témata, která procházejí celou jeho tvorbou jako červená nitka, opakují se, rozvíjejí, variují. Přicházejí přirozeně jako to nejzákladnější v lidském bytí, v životě člověka.

„Existuje-li společné téma všech mých básní, pak je to, kromě autentického spojení s mým životem, mými časy a místy, touha psát básně povzbudivé, uklidňující a léčivé bez lži a předstírání, že jsou šťastné nebo útrpné. Chci ještě zdůraznit, že všechny básně jsem napsal jen pro svou osobní potřebu. Začal jsem psát z lásky k mnoha básníkům, které jsem si zamiloval dlouho před tím, než jsem sám začal psát. Po dvou válkách a láskách jsem cítil, že pouze já dokážu reagovat na své nejnaléhavější potřeby a že tedy pro sebe můžu psát jedině já. Psaní mi dovoluje/umožňuje pocítit svůj život jako jeden prostor, v němž neexistuje žádné před ani po. Psaní mi umožňuje emocionálně uchopit vzdálená místa mého dětství bez toho, abych porušil bariéry času a místa.“²⁵

Největšími tématy jeho básní jsou pravděpodobně láska a smrt. Snad lépe jen: láska, jejíž nutnou, neoddělitelnou součástí je také smrt. Chceme-li důsledně a se vším všudy zachytit, čím se Amichaiovy básně zabírají, pak

---

24 <http://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-130088,FF.html>

25 "If there is a common theme in my poems beside their authentic connection to my life, my times and my place, it is the desire to make my poems healing and comforting without lying and without pretending to be either happy on the one hand or suffering on the other. I want to conclude by emphasizing that all the poems were written entirely for my own personal use. I began writing out of love for many poets before I started writing myself. But after two wars and loves I felt that only I could respond to my most pressing needs and only I could write for myself. Writing allows me to feel my life as one space that has no early and no late. Writing allows me to reach emotionally, distant points in my childhood without the feeling that I broke barriers of time and space." <http://www.library.yale.edu/judaica/Amichai/Amichai%20on%20himself.htm>

nám nezbyvá, než se uchýlit k obecnému: „život“. Láska a smrt jsou jeho konstanty, kterými se násobí i dělí každá proměnná. K nim všechno směřuje a od nich všechno vychází.

Láska, smrt. Jak prostě ta slova znějí. A kolik se za nimi skrývá příběhů, emocí, lidských osudů. Kolik frází a prázdných slov je opřádá. Nesčetné množství klišé jako olejových skrv na vodě splývá po povrchu a neproniká do hloubky. To však není případ poezie Jehudy Amichaie. Frázím se vyhýbá, v jeho textech nenajdeme žádnou z běžných, zažitých metafor. Klišé opomíjí, není mu vlastní. Přináší nová, často nečekaná spojení, objevuje další a další významy ve věcech i událostech, na něž pohlíží z mnoha perspektiv, z různých stran.

Básně lásky

Již bylo řečeno, že celým jeho dílem se proplétá láska a všechny její podoby. Vytváří pojítka mezi jednotlivými básněmi, je všudypřítomná. Její existence není nápadná, natož křiklavá, ani prvoplánová, rozjásaná nebo fosforeskující jako blikající reklamní nápis. Je tichá, někdy sotva rozeznatelná pod vrstvou ironie a sebeironie. Voní po jasmínu; z dálky jemně, nežně a z blízka mámivě, opojně. Je nenápadná, lehká jako kvítky keře Capparis a hořká jako jeho plody, sladká jako rozinky v koláči od matky, dusí jako příliš těsný svetr kolem krku, je jako časovaná bomba, jako letiště, kde se loučíme a vítáme, ostrá jako nůž, nevyzpytatelná jako hrací automat.

Amichaiova láska má mnoho podob, ale ať je jakákoli, vždy je prožitá, autentická, skutečná. Není jednoznačná, ale je konkrétní.

V jeho díle najdeme celou škálu lásky počínaje láskou mezi mužem a ženou, přes lásku k matce a otci, lásku k zemi a městu, k životu a konče láskou k dětem. Z textů vyčteme také lásku k lidu, z něhož vzešel, k jeho tradici, kultuře a jazyku.

Mluvíme-li o lásce, nesmíme ji zaměňovat s nekritickým zbožňováním. Láska je komplikovaná, není bezvýhradná, je kritická.

Láska vyzařuje téměř z každé básně, z každého slova. V Amichaiových textech je víc než jen tématem a inspirací. Je jako kořeny rostliny, které prorůstají skrz naskrz skálou či hroudou hlíny. Kdyby byly vytrženy, skála se rozpadne v prach a květina uvadne.

Amichaiova láska je posedlá, fascinovaná i fascinující, ztracená, fyzická, duchovní, zkoumavá, toužící, zraňující, těžká. Je přítomná v těch nejobyčejnějších věcech, všude kolem nás. Ve vlněném svetrku, v kůrce chleba, v mámině zavolání, v telefonním sluchátku – vždy se špetkou ironie v hlase.

Je široká, hořká, bolestná, osvobozující, očistná, čistá.

Své nejbližší okolí, jehož blízkost není určena běžnými hranicemi času a prostoru, ba naopak, tyto jsou častěji popírány, uchopuje slovem zcela přirozeně, jakoby mimoděk, lehce, avšak promyšleně, precizně; nikdy jím ale neplýtvá. Láska dostává své konkrétní, jasné obrysy prostřednictvím užších témat, která se v básních objevují v průběhu celé tvorby a které odrážejí všechny role, jimiž v životě prošel: syn, otec, voják, učitel, milenec, manžel, pozorovatel, Žid, žijící v Izraeli, původem z Německa. Chaim Gouri o něm napsal, že psal zeměpis svých lásek a válek²⁶. Dan Miron v Haaretz uvedl, že svou poezii doslova „přecpal“ autobiografickými vzpomínkami²⁷. Jeho texty jsou intimní, blízké, konkrétní a to je činí živými a přístupnými různým generacím čtenářů.

Prostřednictvím témat, která zpracovává, poznává čtenář zejména jedinečný časoprostor básní, kterému věnujeme zvláštní pozornost níže.

Rodičovství

Rodiče jsou významným tématem, které se v průběhu jeho života a díla zacykluje v jeho vlastní roli rodiče.

26Gouri, Chaim. מתחושת הרעד של פגישה ראשונה. Dostupné na: <http://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-130070,FF.html>

27Miron, Dan. ילד טוב ומלא אהבילד טוב ומלא אהבה. Dostupné na: <http://news.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=634639&contrassID=2&subContrassID=5&sbSubContrassID=0>

V textech se s matkou a otcem setkáme zpravidla ve dvou různých rovinách. Jednou oblastí jsou vzpomínky na dětství, druhou je blízcí se či právě přítomná smrt.

Každému z rodičů jsou věnovány básně samostatné.

Matka

Její role v básních jí věnovaných je pokaždé klíčová. V jednotlivých básních vzniklých v průběhu autorova života je zřejmý posun ve vnímání matky, který se odráží i na změně jejich vztahu. Vztah syna a matky, tak jak jej z básní poznáváme, je do poslední chvíle velmi intenzivní. Ačkoli již bylo řečeno, že Amichaiova poezie je autobiografická, není jejím hlavním cílem popsat čtenáři autorovy životní peripetie. Autenticita těchto textů paradoxně způsobuje, že jejich vyznění a sdělení je všelidské, pochopitelné pro kohokoli. Pravdou tedy zůstává, že v básních je zobrazován vztah autora Jehudy Amichaie a jeho matky, ale víc než tato skutečnost k čtenáři doléhá vztah matky a syna jako takový; vztah dítěte a matky, který je základním sociálním vztahem, na němž je lidská společnost založena. Vztah, který je každému známý a blízký, který poznává člověk jako první, který ho formuje. V této souvislosti nelze přehlížet ani skutečnost, že Amichai pocházel z židovského ortodoxního prostředí. V tradičně založených rodinách hraje matka klíčovou roli ve výchově dětí předtím, než začnou chodit do školy. Prostřednictvím matky se seznamují se světem, s tradicemi.

Matka se objevuje v básních, jejichž časoprostor utvářejí vzpomínky na dětství. Tehdy je máma centrem vzpomínek, je jejich hlavní aktérkou i tvůrcem zároveň. Je jakýmsi „Stvořitelem sladkého světa dětství“. Tato představa je ilustrována v básni „Máma mi upekla celý svět“, respektive v několika prvních verších. Zde Amichai vykresluje svou vzpomínku na sladké, idylické, bezstarostné dětství, který mu matka doslova „upekla“. Obraz světa stvořeného z koláčů a sladkého pečiva vyvolává téměř pohádkovou

představu voňavého, bezpečného útočiště. Amichai však nikdy nezůstává ukolébán poklidnou představou či vzpomínkou, ale vždy dochází ke konforntaci. I v této básni přichází zneklidnění s veršem: „*Jen moje vlasy jsou smutné jako rákosť*“, kde se do prvotního obrazu idyly náhle promítne perspektiva dospělosti formovaná světem, který není složen ze sladkých koláčů.

Matka zde figuruje jako laskavá autorita a ztělesnění jistoty. Tento obraz matky je v jeho textech podpořen zejména volenou perspektivou vypravěče – dítěte, které odpovídá také jazyk.

Za příklad nám poslouží básně „Máma mi jednou řekla“ a „U mámy“. Oba texty otevírají verše, z nichž je zmíněná perpektiva dítěte zřetelně patrná.

„*Máma mi jednou řekla, abych nespál v pokoji s květinami.*“ (Máma mi jednou řekla)

„*Máma mě vždycky zavolá domů, když si venku hraju.*“ (U mámy)

Máma je středem světa dětství, který se v básních střetává se světem dospělosti. Na jedné straně stojí bezstarostnost dítěte, na druhé straně zneklidňující vytržení z tohoto světa. Mezi dětstvím a ne-dětstvím však neexistuje časová bariéra, hranice, zeď. Oba světy jsou významově propojeny a utvářejí jednolitý, celistvý obraz.

Obraz matky není statický, neměnný. V textech se postupně proměňuje. Z mámy dětství se stává matka posledních rozhovorů. V básni „U mámy“ je změna zachycena. V první strofě vidíme mámu dětství, která volá na syna, aby přišel z venku domů. Tento obraz a jeho poklidnou atmosféru vyvolávající ve čtenáři vlastní vzpomínky záhy naruší druhá část strofy: „*Jednou mě volala a já jsem se vrátil až za pár let a ne od her.*“ Naproti dynamické první sloce stojí druhá, statická. Naproti volání matky její mlčení. Tyto kontrasty v textu způsobují vnitřní napětí, zneklidňující pnutí.

Obraz matky jako mlčenlivých kamenů s sebou zároveň nese jejich tíhu, která je navíc podtržena bezvýznamností, povrchní líbivostí řeči syna, které

přirovnává ke kaluži podlézavých slov prodavače koberců, pasáka a obchodního cestujícího.

Matka však stále vytváří prostor, do něhož se syn vždy vrací.

V básni „Poslední rozhovory“ zachytil Amichai svým typickým způsobem, který ruší a popírá jakékoli časové bariéry a vytváří nový časoprostor, poslední hovory s matkou. Text je uveden obrazem se silnou a klíčovou výpovědní hodnotou a je rovněž příkladem ilustrujícím způsob, jakým autor staví své neotřelé, originální obrazy. Vždy vychází z dokonalé podobnosti a vnitřních souvislostí.

„Mluvit s mámou v jejích posledních dnech/je jako stavět výtah/ve starém zchátralém domě.“

Před sebou máme precizně domyšlený metaforický obraz zbavený vši líbivosti i sentimentu, který ovšem není bezcitný nebo krutý. Je otevřený, upřímný, bez falešných příkras. Prostý a až mrazivě upřímný. Konec je neodvratný.

Povšimněme si ještě nadpisů čtyř uvedených básní věnovaných matce. První dvě z nich: „Máma mi upekla celý svět“ a „Máma mi jednou řekla“ čerpají z tradice hebrejského písemnictví, které jako nadpis chápou první slova textu. Ta pak mají zvláštní význam pro pochopení dalšího textu. Zatímco zvbývající dvě básně: „U mámy“ a „Poslední rozhovory“ čerpají z tradice básnictví evropského, pro nějž je název zaštiťující sdělení, myšlenka shrnující či uvozující ve zkratce následující verše.

Všechny básně mají ve svém středu matku, ale v prvních dvou je na ni pozornost upřena už v nadpise. Máma je v obou případech první slovo textu. Máma jako reprezentant, nositel světa dětství.

Třetí báseň v našem pořadí s názvem „U mámy“ můžeme považovat za přechod mezi vlivem tradice biblické a evropské. Báseň se skládá ze dvou strof, které obě současně i každou zvlášť zastřešuje nadpis. U mámy tehdy a u mámy nyní. Navzdory názvu a skutečnosti, že matka stojí v centru básně, vypovídá text o autorovi. „U mámy“ označuje prostor, v němž se

autor/vypravěč nachází a s nímž je konforntován.

Poslední báseň „Poslední rozhovory“ tento náš malý cyklus završuje a zároveň poukazuje na další důležitý rys Amichaiovy poezie, kterým je rozhovor. Dialektický rys jeho básní slouží k postižení a zachycení komplexního vztahu, jehož podstatou nezřídka bývá ambivalence, protichůdné emoce, pocity. Prostřednictvím dialogu se dokáže na malém prostoru vypořádat nejen s rodiči, láskami, ale také s Bohem či postavami židovské historie a tradice.

Otec a syn. Syn a otec.

Kromě matky věnuje Amichai několik básní také otci. Otcovství, které zakoušel jako syn, komunikuje s jeho vlastním otcovstvím, vstupuje s ním prostřednictvím básní do rozhovoru a jako téma se v něm zacykluje.

Podívejme se na sonet „Můj otec“ a na báseň „Můj syn“. Tyto dva texty vytvářejí prostor definovaný otcovstvím; na jedné straně stojí autor/vypravěč v pozici syna, na straně druhé se ocitá sám v roli otce. Tíha a komplikovanost vzájemného vztahu se v obou dvou textech plně rozvíjí. Všechno, co syn vnímá a přijímá či nepřijímá od otce, dostává ve chvíli, kdy sám zakouší vlastní otcovství, nový roměr. *„Ve svých očích shromažďoval bezejmenné mrtvé, tolik mrtvých nashromáždil kvůli mně, abych je poznal v jeho pohledu a pocítil k nim lásku, abych nezemřel hrůzou jako oni ... mýlil se, odcházím do každé své války.“* (Můj otec)

„...je to můj syn. Možná si říká: Toho já znám. Býval to můj otec. Srdce mi puká.“ (Můj syn)

Z těchto dvou textů, čteme-li je v souvislosti, vyplývá nepolapitelnost, neuchopitelnost osudu a nutné, stále nové, obnovující se směřování k vlastním zkušenostem a prožitkům. Na malém prostoru a ve zcela konkrétních obrysech vykresluje Amichai lidskou zkušenost, zkušenost syna a otce, opět s vytríbeností sobě vlastní.

Báseň „Můj otec“ má ještě další pokračování, tentokrát v textu „Moje malá“.

Pojítkem či mostem mezi nimi je motiv pohledu do očí, který v obou textech najdeme. V prvním textu jde o předání zkušenosti. Otec sbíral do svých očí bezejmenné mrtvé, aby později svého syna od něčeho podobného uchránil. Syn však musel poznat své vlastní mrtvé. V druhém textu čteme: *„Moje malá se dívá do mých očí jako do temných oken domu smutku. Ale ona uvnitř vidí nevěsty a ženichy, jak se připravují na svatbu.“* (Moje malá)

Situace se až paradoxně obrátila – malá dcerka naplňuje otcovy oči radostí. V pohledu očí spolu najednou komunikují různé generace; jako by se pohledem malé dívenky naplnila touha otce, který strávil čtyři roky ve válce a pro svého syna naplnil své oči mrtými.

Dalším důkazem o typickém časoprostoru Amichaiovy poezie, v němž se mísí bezprostřední pohled dítěte s pohledem dospělého muže, schopného nahlížet věci s odstupem, je báseň „Táta“. Vzpomínka přestává být vzpomínkou, ale stává se skutečností: *„Jako kouzelník, který z klobouku vytahuje králíky a věže“*. (Táta)

Čistotu, neposkvřenost dětského světa podtrhuje první verš, resp. strofa, přinášející obraz otce jako bílého balíčku, svačiny s láskou připravené do práce.

Země a město

Téma lásky je v Amichaiových textech naplňováno také prostřednictvím země, o níž píše. Země v jeho podání je Izrael nikoli očima nezaujatého, vnějšího pozorovatele ani obdivně vzlízejícího patriota.

O své zemi píše jako o svém životě, o vlastní zkušenosti, která je součástí jeho paměti. Nevybírá si, co se mu líbí nebo co by se mohlo líbit čtenáři, bere skutečnost takovou, jaká je. Zemi přijal s její historií, s jejími válkami, mírem, s její špínou i krásou. Stala se jeho orgánem, jeho autentickou vzpomínkou. Země je součástí jeho a on je součástí země.

„Proto si v jediné chvíli můžu vzpomenout na všechno, co se tu stalo, tak jako člověk, který si promítá celý svůj život v okamžiku smrti.“ (Láska k zemi)

V Amichaiových básních není země pouze geografickým termínem. V tomto pojmu je současně obsažena nejen příroda, historie, kultura, města, vesnice, domy ale také lidé, války a mír, katastrofy i obyčejné radosti, jazyk a duchovní dědictví mnoha generací. Podobně jako ruší hranici času a prostoru, ruší také hranici mezi svatým a profánním. Jedno se mísí s druhým aniž by cokoli povyšoval. Vystupuje ze zažitých a prošlapaných cest myšlení a vnímání. vzdaluje se rétorice a velkým slovům a odmítá institucionalizované myšlenky stejně jako institucionalizované náboženství a národní, odosobněné ideály. Rozhodující je síla života.

„Spása přijde jedině tehdy, až jim budou říkat: Vidíte tamhle tu klenbu z doby římské? Není důležitá. Ale vedle ní, trochu vlevo dole, sedí člověk, který koupil ovoce a zeleninu pro svou rodinu.“ (Turisté)

Láska k zemi je náročná, nesnadná a plná překážek. Zemi miluje takovou, jaká je, navzdory tomu, že je tato láska zraňující, smrtelná, plná paradoxů.

Země je v Amichajových očích maličká, ale její šířka a hloubka je nezměřitelná. Její příběh je dlouhý, dramatický, plný naděje i touhy. Země je krásná, kypící životem a vědomá si všudypřítomné smrti.

„Země je otep: dobře svázaná a vše je v ní; pevně utažená a šňůry někdy řežou.“ (Láska k zemi)

To vše je v jednom okamžiku přítomno v Amichaiových básních. Pohled přes údolí na protější vrch zanese čtenáře spolu s vypravěčem/autorem o staletí zpět, ale přesto zůstávají stát pevně na svém místě.

„Arabský pastýř hledá kůzle na Sionu a na protější hoře hledám já svého malého synka. ... Hledání kůzlete nebo syna v těchto horách bylo vždy začátkem nového náboženství.“ (Arabský pastýř hledá kůzle na Sionu)

Součástí jeho země je také jedno jedinečné město, které má nejen výsadní místo v zemi ale také v očích Jehudy Amichaie. Není jím jiné město než Jeruzalém – místo plné napětí, ztělesnění neklidu: *„Jsou krásné, domy jeruzalémské: všechny jsou časované bomby...“* (Jsou krásné, rodiny

jerusalémské)

„Na střeše starého města s v posledním denním světle rozzářilo prádlo: prostěradlo protivnice, ručník protivníka...“ (Jeruzalém).

V tomto městě zdí není nic takové, jak se na první pohled jeví. Vše se zdá klidné, spokojené, avšak jen *„dokud nepřijde čas...“* (Jsou krásné, rodiny jerusalémské).

Jeruzalém si, ať jde autor/vypravěč kamkoli, vždy bere s sebou. *„Ježíš, buď pozdraven, zemřel v Jeruzalémě, tak jako já, zdá se.“* (Vesnická hospoda v Německu)

Mimo Jeruzaléma poznává také další místa a města. Každému z nich naslouchá, dotýká se jej, vnímá jeho příběhy a dokáže se dívat za oponu. Nevidí jen jednu jeho tvář, tu přívětivou, nastavenou turistům a pohodlným návštěvníkům, dívá se z druhé strany. *„Na dveřích visí na niti cedulka „otevřeno“. Já, sedící uvnitř, vidím jen druhou stranu: „zavřeno“.* (V restauraci)

Nahlíží do prázdných oken, do prázdných domů. Město je Amichaiovi prostorem, z něhož čte osudy, příběhy jako z knihy, v němž poznává cesty lidí, kteří v něm žijí a procházejí jím.

Na bitevním poli

Téma lásky se promítá i do další oblasti Amichaiova díla, kterou je válka. Sám v životě bojoval hned v několika válkách, a proto není divu, že v básních zpracoval i tyto zážitky. Válečné či bojové motivy se objevují v různé intenzitě v celém jeho díle. Vždyť válka je a byla součástí státu Izrael od jeho samotných počátků, zasáhla samozřejmě i do života Amichaie a logicky se musí promítnout do jeho textů.

Válka byla neodmyslitelnou součástí Amichaiova života – narodil se po První

světové válce, bojoval ve Druhé a v několika válkách arabsko-izraelských. Válka patřila do jeho života ještě předtím, než vůbec začal: „*Můj otec strávil čtyři roky v jejich válce ... Vím, že už tehdy si mě den co den skládal...*“ (Můj otec). Proto je přirozenou součástí jeho poezie se stejnou samozřemostí jako jakýkoliv jiný motiv či téma, například letiště, výhled z okna, Tora.

„*Země je krásná. Dokonce okolní nepřátelé ji zdobí zbraněmi, které se třpytí na sluníc jako řetízek kolem krku.*“ (Láska k zemi)

Své zkušenosti a zážitky vtěluje do básnické podoby jako vždy s osobitostí sobě vlastní. Ani tentokrát se neuchyluje k velkým gestům a bouřlivým proslovům. Boj se stal jeho každodenní zkušeností, součástí jeho života a jako takový je součástí jeho tvorby.

Velmi známou a častou citovanou je báseň „Děšť na bitevním poli“, kterou jsme zahrnuli i do našeho výběru.

Z textu číší klid umocněný chladivým deštěm. Děšť hraje v básni zvláštní, neopomenutelnou roli. Ačkoli nevíme, kterou bitvu či válku má právě zde na mysli, lépe porozumíme, uvědomíme-li si, kde všude bojoval: nejprve v severní Africe a později na území Izraele. Náhle se děšť na bitevním poli dostává do zcela jiných souvislostí. V našich zeměpisných šířkách a klimatických podmínkách není dešťová přeháňka nic neobvyklého nebo zvláštního, ale v Izraeli i v Africe, kde přichází zřídka, je tomu jinak. Děšť je něco zvláštního, cenného, vzácného; přináší s sebou vláhu znamenající život. Už v samotném názvu se tedy skrývá silný protiklad budící napětí.

Voda padá na zem a smývá nečistotu, chladí rozpálenou půdu, uklidňuje.

Jednotlivá slova jsou jak vlahé kapky deště. Oblé, měkké. To je jedna vrstva básně. „*Děšť padá na tváře mých přátel; na tváře mých živých přátel – zakrývají si hlavy dekou*“. Druhá část textu obsahuje dramatický zvrát podaný přesto klidně, v rytmu padajícího deště: „*na tváře mých mrtvých přátel – ti už se nezakrývají.*“

Žádné slovo nepřekypuje emocemi. Ty jsou přítomny pod povrchem, uvnitř samotného obrazu života a smrti, které propojuje láskou a přátelstvím.

Čtenář se ocitl na bitevním poli aniž by věděl cokoli o bitvě samotné, o bojujících stranách, o jejich cílech, o důvodu boje, o zbraních. Řeč je o přátelství, které přetrvává i navzdory smrti. Jakým jiným způsobem vyjádřit svůj postoj, svůj názor?

Vypravěče vnímáme jakoby z dálky. Zdá se, že se na bitevní pole dívá s odstupem, na první pohled nezúčastněně. Zřetelně ovšem jeho přítomnost vnímáme a uvědomujeme si, že situaci, kterou nám předkládá, do níž nás vtahuje, sám prožil. Text vyvolává pochybnosti o tom, na které straně se vypravěč nachází: zda-li mezi živými či mezi mrtvými. Hranice mezi nimi je téměř nepostřehnutelná. Jedny od druhých rozeznáme jedině díky dešti, před kterým se živí schovávají a mrtví nikoli. Déšť, který obvykle signalizuje život, je nyní důkazem o smrti.

Motiv smrti blízkého člověka se objevuje i v dalších textech. Smrt a láska stojí překvapivě blízko vedle sebe, doslova se dotýkají. Vzájemně se nepopírají, neruší; existují spolu.

Nevyslovené

V Amichaiových básních napříč celou jeho tvorbou se objevuje další neopomenutelný motiv, kterým je nevyslovené, nepojmenované. To, o čem básně výslovně nemluví, ale jehož latentní přítomnost si čtenář uvědomuje. V různých textech shodně vnímáme pouto, řetěz či provaz spojující náklad Amichaiovy tvorby se vším, z čeho vyšel, a způsobující stálou přítomnost celého tohoto korpusu v subtilním těle jeho poezie. Díky tomu získávají texty nový rozměr. Odkrývají průhled do člověka, osvětlují prostory v něm, za ním. Roni Someck dokonce napsal, že se Amichaiovi daří dosáhnout filosofického nebe²⁸.

Nevyslovené v básních spoluvytváří dramatické napětí.

---

28 cit

Způsob, kterým je realita Amichaiových básní formována, čerpá z tradice biblického písemnictví. Čtenáře staví před hotový, do nejmenšího detailu promyšlený, fungující obraz; vtáhne jej do situace nepřipraveného. Nic nekomentuje, nevysvětluje. Ostrými tahy pouze načrtne situaci, osoby, místa, všechno ostatní je na čtenáři. Právě takovým způsobem prezentuje své příběhy i Tanach. Počítá s účastí čtenáře, a proto nikdy zdlouhavě nepopisuje okolnosti situace, co jí předcházelo nebo co následuje. O to silnější a působivější je pak prožitek čtenáře. A také pravdivější, protože je nucen sám situaci prožít, je jí stržen, musí ji rekonstruovat, projít jí a celou ji procítit. Při pohledu na dívku ve vlněných kamaších ucítí na kůži dávno zapomenuté škrábání svetru těsného kolem krku.

Bůh

S Bohem vede Amichai dialog. Jeho Bůh není cizí, vzdálený ani nepřítomný. Píše o něm se vši samozřejmostí a jistotou jako o někom známém.

Bůh Amichaiových básní je živoucí, přítomný, zároveň ale i opouštějící.

Od malička byl Bůh nutnou součástí jeho života a vzdělání; pocházel z nábožensky založené, tradiční židovské rodiny.

V jeho básních potkáme Boha – partnera v rozhovoru. Vztah s ním není korigován obecnými náboženskými pravidly ale je utvářen lidskou, individuální zkušeností s ním.

Básně „Začátek léta“ a „V sadu“ mají jeden společný rys. V obou dvou je východiskem Bůh opouštějící, zapomínající. Události, které následují, se dějí s vědomím jeho absence. Co znamená či k čemu směřuje opuštění Bohem? Je to předehra samoty.

„Věčnost je dokonalá podoba vzájemné samoty“ (Začátek léta).

„Už tehdy jsme mluvili tím podivným přízvukem lidí, kteří zemřou nebo se rozejdou.“ (V sadu)

Texty jsou hmatatelné, tělesné, prostoupené touhou, která je posledním pokusem o přehlušení vědomí samoty, konce.

Stejně jako opouští Bůh, tak opouští i člověk. Bůh odchází a nechává člověka napospas jemu samotnému. Lidé, jakkoli jsou zatím spolu, spějí k samotě, k opuštění. Obraz se uzavírá: Odcházející Bůh, odcházející člověk. Jediný Bůh, samotný člověk. Sdílená tělesnost, vzájemnost kontrastuje se samotou.

Bůh Amichaiových textů není Bohem, k němuž se člověk utíká v nouzi, aby jej podpořil, podržel. Je to Bůh jsoucí, nikoli však člověku k vůli.

V textu „Bůh je milosrdný k dětem ze školky“ rozehrává autor svou promyšlenou hru upřímnosti, vyznání a zároveň sebeironie. I tady figuruje opouštějící Bůh, jehož milosrdenství je navíc „časově omezené“.

„Bůh je milosrdný k dětem ze školky, o něco méně k dětem ze školy a k velkým už není milosrdný vůbec. Nechá je samotné“

Kdo jsou ti „velcí“? Tak přece děti označují dospělé. Opět se setkáváme s použitím dětské perspektivy. Co tento úhel pohledu vyjadřuje? Není jen zrcadlem nabízejícím tak trochu ironický obraz člověka? Text sám nabízí odpověď. Bůh je milosrdný k dětem ze školky a možná bude i k milencům z čisté lásky. Proč? Nepatří snad i milenci do kategorie „velkých“?

Velcí jsou všichni „domněle“ důležití, ti, kteří znají všechny odpovědi. Existuje tedy něco, co mají děti ze školky a milenci z čisté lásky společné. Něco, co způsobuje Boží milosrdenství nad nimi. Snad, možná. Není to jejich bezelstné, nezištně štěsí plodící další štěstí? Čistota bez nároků?

Tímto i dalšími texty se Amichaj dotýká nejzákladnějších filosofických témat, která zaměstnávají a burcují lidské myšlení. Ve svém díle je neobyčejně konkrétní, ale své myšlenky neobkličuje chladnými, analytickými termíny; konec konců neformuluje filosofický systém. Slovům i ideám ponechává volnost a prostor. Myšlenky nechává žít mezi jednotlivými slovy, která jsou oživována v lidských ústech, lidskými hlasy, a kterými také žijí lidé a jejich kultura.

Těmi nejprostšími slovy se dokáže dotknout absolutna, podstaty.

Bible

Do svých básních zahrnuje Amichai i téma biblické. S Bibli se setkával od dětství, v Izraeli ji také studoval, detailně ji znal, zakoušel ji, patřila do jeho zkušenosti a stala se inspirací jeho tvorbě. Potřeba, která ho vede k práci s biblickými tématy, je přirozeným proudem, vyvřením, které až nyní, kdy je jeho dílo ukončeno, můžeme zpětně celistvě zhodnotit. U žádného tématu, tedy ani u tématu Bible, se autor neuchyluje k programovým vyjádřením. A také tato témata, jednotlivé motivy čerpající z biblické tradice, procházejí celým komplexem jeho tvorby a objevují se tu s větší tu s menší intenzitou. Jako k Bohu přistupuje v básních prostě, bez pózy, tak i ke všem biblickým postavám a událostem, které se v textech objevují, přistupuje s přirozeností jako ke komukoli na ulici, jako k sousedovi, známému. Se všemi a se vším zapřádá rozhovor. Bibli nevyhrazuje žádný zvláštní, vydělený, posvěcený prostor. Patří do všedního dne jako jakákoli jiná věc a s touto prostotou a samozřejmostí se objevuje i v Amichaiových básních. V jeho celoživotní tvorbě zaujímá velký prostor, přesto jsme se rozhodli přinést z něj pouze malou ukázkou, která však věrně ilustruje jeho přístup. Není rozdíl mezi jeho vlastním prožitkem, vzpomínkou a událostí popsanou v Bibli. Všechno bez rozdílu podrobuje svému zkoumavému pohledu, vše prohlíží ze všech stran jako by si prohlížel svou vlastní dlaň pokaždé v jiném světle, jednou v čerstvém ranním, podruhé v ostrém poledním, jindy zas za soumraku. Z jeho textů nedýchá odstup staletí, různých dob. Naopak. S jakou samozřejmostí říká: „*přijde-li znovu potopa*“ (Přijde-li znovu potopa), jako by ta poslední byla teprve nedávno a brzy znovu mohla přijít další.

Biblická témata procházejí jako jednotlivé motivy mnoha básněmi, ale setkáme se také s celky přímo věnovanými jednotlivým osobám či událostem. Podobně nakládá s tématy o postavami židovské historie. A také s nimi vede rozhovory. Z dosud nedotknutelných témat, událostí a postav najednou dělá součást lidské každodennosti. Zasazuje je doprostřed běžného, všedního dění, do dneška. Zdůrazňuje jejich živoucí povahu,

skutečnost a aktuálnost. S Tanachem, Torou, židovskými dějinami, s předchozími generacemi Židů živě hovoří, hádá se, konverzuje kriticky i shovívavě. Dokáže být zároveň intimní, přátelský, kombinuje šepot, modlitbu, křik a do všeho toho mísí lehkou ironii a sarkasmus²⁹.

S biblickým tématem pracuje nejrůznějšími způsoby od zmíněného rozhovoru, přes přímé citace, parafráze a aluze.

Biblické motivy bývají součástí básní o ženách, milostných básní. I v těchto případech jednotlivé motivy používá a zmiňuje jako běžnou, všelidskou zkušenost. Obrazy, které pomocí aluzí či přímých citací vytváří, jsou přirozené, čisté, zapadají do kontextu ostatních událostí. Jejich zařazením do života jednotlivců dává nový rozměr nejen tomuto životu, ale také vlastnímu biblickému textu, jehož význam tak obohacuje, rozšiřuje, aktualizuje. Amichai ve svých básních upozorňuje na to, že život se sestává z maličkostí, z drobných okamžiků, které na první pohled vypadají malé, nevýznamné, ale s odstupem času se mohou jevit jako osudové, jako okamžiky zvratu.

„Ve spěchu peče macesy lásky, připravená každou chvíli vyrazit do své zaslíbené země, třeba i pouští.“ (Dívka jménem Sára)

Do života dívky, do jejího milostného života, zasazuje zmínku o exodu, o vyjití do zaslíbené země. Nejde ale o událost historického, národního či náboženského významu. Klíčové slůvko je v tomto případě „*svě*“ (zaslíbené země). Jedná se o osobní vyjití – vyjití do zaslíbené země jedné dívky – individua: exodus jako událost v životě každého z nás. V tomto konkrétním případě autor používá známou biblickou událost, příběh, s kterým dál pracuje a jehož význam posouvá od záležitosti kolektivu k jedinci. Vystupuje do intimity.

Podobně je tomu i u další uvedené básně věnované jeho ženě Chaně, jejíž titul je okořeněný Amichaiovou špetkou ironie: „Místo milostné básně“. S

---

²⁹Oz, Amos. Elohim nichnas v'jaca eclo ba'salon. Dostupné na:
<http://www.smkb.ac.il/aha/content/projects/yahadoot/hagigim/shonot/amihi1.html>

ironií však umí zacházet jako se vzácným šafránem; dokáže odměřit správné množství, aby čtenáře (i sebe samého) udržel ve střehu, a vyvažuje jej čím jiným než: láskou. Tím text získává na ostrosti, drží si pevné a jasné kontury, nerozpouští se jako kostka cukru na lžici vody. Ironii nikdy nepoužívá k pouhému výsměchu, pohrdání. Jeho osobitá milostná báseň, která je vlastně vyznáním, skutečně nepostrádá čistou, vroucnou lásku. Nenechme se proto názvem zmást.

Východiskem první strofy je doslovná citace 2M 23, 19: „*Nebudeš vařit kůzle v mléku jeho matky*³⁰.“ Dál rozvíjí, že z této malé věty vzešla celá skupina nařízení upravující zejména stravovací návyky Židů: „*Tak jako z toho udělali všechny ty mnohé zákony kašrutu*“.

Biblické téma rázem přerůstá v komentář historie a tradice. „*ale kůzle je zapomenuto, i mléko a matka je zapomenuta...*“

Rychle se ovšem obrací od obecnosti k individualitě. Jako v počátcích náboženství stála jedna malá věta, tak na počátku vztahu muže a ženy stála malá slůvka: „*Miluji tě ... Ale já jsem nikdy nezapomněl na to, jakás byla tehdy.*“

Východiskem je upřímné, prosté vyznání lásky, namísto milostné básně.

Žena

Žena a ženy jsou dalším velkým Amichaiovým tématem. Žena je prostorem, či snad dokonce celým světem, do nějž vstupuje, z nějž vychází, který neobývá trvale a stále. Je v něm skryto dráždivé, vyzývavé tajemství. I žena je samozřejmě součástí širšího tématu lásky. Je její aktérkou, jejím ztělesněním, jejím objektem, její nositelkou, její vyzývatelkou, původcem, příčinou.

V souvislosti s ženou vystupuje v Amichaiových básních do popředí také tělesná láska. Na jedné straně má schopnost vystihnout tento cit

---

30 Citováno podle Bible – český ekumenický překlad. Česká biblická společnost. 2001

prostřednictvím těla, na druhé straně se setkáme s konfrontací těla a citu. Drobnými a přesnými náznaky dokáže vyjádřit fyzickou stránku vztahu ženy a muže, dokonce tak věrně, že čtenáře přímo vtáhne do situace: „*Hlasitě jsi vykřikla a svá dvě poslední stehna hodila do bitvy... Plody a květy nad námi na jednom stromě v tomhle dvojitém období...*“ (V sadu).

„*V lehkých šatech rozevřených po bradu ses postavila proti mně.*“ (Pupek)

Jasný a funkční obraz vztahu muže a ženy přináší „*Báseň milující a zraňující*“. „*Dokud jsme byli spolu, byli jsme jako nůžky – dobré a užitečné.*“ Milenci jako nůžky; muž a žena jako dvojí, samostatné ostří. Dvě krátké strofy, v nichž se uplatňují mimo jiné vjemy vizuální („*ostří zabodnuté do masa světa*“), ve zkratce vystihují prožitou, procítěnou zkušenost nahlíženou z odstupu a časem i myšlenkově zhodnocenou.

Vzpomínka

Vzpomínka je u Amichaie nejen vlastním tématem ale současně pramenem, z něhož čerpají mnohé básně.

Není však něco dávno minulého, skončeného, zasypaného časem, co se tu a tam náhodně vynoří v myslí a zase zanoří zpět. Vzpomínka je sice událost z minulosti, ale má v jeho básních stále trvalou platnost a také přímý vliv na současnost. Je aktuální součástí okamžiku, člověka.

Člověk je složen ze vzpomínek, které se k němu vracejí, znovu ožívají a odpovídají na nejrůznější otázky, kladou nové.

„*Jedna melodie probudí osm různých vzpomínek v osmi lidech...*“ (Melodie).

Tradiční posloupnost času je v jeho básních rozrušena. Minulost, přítomnost a budoucnost neexistuje ve stejném smyslu ani pořadí jako je běžně vnímáme: minulé bylo, přítomné je a budoucí bude. V jeho textech je vše současně, naráz, v jednom okamžiku. Také tady vnímáme vliv Bible. Klasická hebrejšтина, kterou je Tora psána, nezná gramatické kategorie budoucího, minulého a přítomného. To neznamená, že by autor neopoužíval

gramatické časy, ale v časoprostoru, který vytváří, se tyto hranice rozšiřují a smývají. Časová posloupnost, jak bylo naznačeno, nefunguje. V jeho básních neplatí, že něco bylo, skončilo a nyní je něco jiného. I to, co bylo, stále promlouvá a aktivně spolupůsobí nyní, v této chvíli. Bariéry let či staletí se rozplynuly. To vše je přítomno v prostoru básně.

Na vzniku originálních básnických obrazů se spolupodílí i jazyk a perspektiva vypravěče. V jedné sloce či verši dokáže spojit perspektivu dítěte s perspektivou dospělého muže, což podtrhuje autentickým jazykem.

„Byli jsme jako děti, které nechtějí přijít z vody.“ (Vzpomínka na lásku: pravidla a podmínky). V této ukázce vidíme, do jak malého prostoru dokáže zakombinovat zároveň perspektivu dítěte i pohled, v němž je patrný odstup dospělého.

„Bůh je milosrdný k dětem ze školky .... a k velkým už není milosrdný vůbec“ (Bůh je milosrdný k dětem ze školky).

Mezitím: čas a prostor

Všemi zmíněnými prostředky vytváří živoucí a fungující čas, časoprostor svých básní. Jediná malá chvílka, vteřina se zastaví a rozroste, překlene roky, staletí i generace jako v básni „Mezitím“.

Samotný název naznačuje spojitost a neoddělitelnost času a prostoru. Mezitím je čas i prostor, skutečný časoprostor. V básni je zachycen nepostřehnutelný okamžik proměny květu v plod: právě ten okamžik, ono mezitím, *„kdy květ už není květ a plod ještě není plod“*. Obraz je rozvinut dál a přináší nový příklad tohoto časo-prostorového mezitím: *„Tak kouzelné mezitím jsme si navzájem chystali, od těla k tělu. Mezi očima, mezi bděním a spánkem, uprostřed soumraku, ani den, ani noc.“*

V následující sloce se čas, okamžik zastaví, rozprostře a pojme do sebe, do jediné chvíle, několik týdnů, měsíců postřehnutelných v jediném podybu šatů ve větru. A ve zvuku hlasu se ozývají generace proroků.

A v tomto čase a prostoru se zrcadlí i budoucnost: *„Porozumíš za několik let.“*

Čas u Amichaie prezentují vzpomínky, prožité okamžiky, chvíle, chvilky a prostor reprezentuje tělo, zejména lidské tělo, které je prostorem lásky.

„Tělo je důvodem pro lásku“ (Tělo je důvodem pro lásku).

Autor se v citované básni neomezuje pouze na lásku ženy a muže. Tělo je schránka člověka, jeho součást, bez těla není člověk. Tělo je prostředkem, kterým člověk lásku projevuje, nikoli pouze žena a muž, ale lidé. Láska znamená také lásku mateřskou, resp. rodičovskou.

Je to lidské tělo, v němž láska vzklíčí a které ji později chrání a nakonec ji uvězní. Nejen, že staré tělo těžko lásku projevuje, ale staré tělo se také těžko miluje. Dávno není krásné, je nemocné a ve své nemohoucnosti umí být i zlé. A tak vězní lásku někde uvnitř sebe. Ta však potřebuje vzájemnost, musí být sdílena, a také proto je tělo jejím vězením.

Láska a všechny její podoby procházejí jako červená nit celým Amichaiovým dílem. Naplňuje vzpomínky i přítomnost a také budoucnost.

Budoucnost je stejně jako přítomnost prostá, bez velkých gest, složená z maličkostí, které se odehrávají už nyní. Budoucnost je stejně jako minulost přítomná v časoprostoru básní. Není nedosažitelná, nedotknutelná. Je obsažena v tomto okamžiku. Budoucnost jsou otázky a odpovědi.

„Otevřel jsem železné dveře, na nichž stál nápis „nouzový východ“, a vstoupil do velkého ticha: otázky a odpovědi.“ (Veliké ticho: otázky a odpovědi)

Báseň: Nekonečná

Malý výběr básní Jehudy Amichaie uzavíráme básní „Nekonečná“. Právě tak jako první báseň našeho výběru i tato vypovídá zejména o autorovi samotném. Jako by se odpověď na otázku, kterou v sobě nese báseň „Na konci pole“, nacházela v tomto textu: *„Uvnitř moderního muzea je stará synagoga. Uvnitř té synagogy/jsem já. Uvnitř mě moje srdce. V mém srdci je muezum...“*

Všechna témata a motivy, které jsme v průběhu našeho rozprávění zmínili a které Amichaj ve svých básních zpracovává, se prolínají, vzájemně prostupují, jedno přechází ve druhé. Láska se střetává s válkou, život se smrtí, s odcházením, opouštěním. To vše obohacují mnohá další jednotlivá, dílčí témata a motivy, které jsme zde nezmínili, ale které pozorný čtenář snadno rozpozná a pochopí.

Básně

Na konci pole

Na konci pole stály dva cypřiše.

Myslím, že tam pořád stojí.

Někdy jsme se na ně večer dívali,

byly dva, tak jako my uprostřed

velikého světa.

Tam, kde se tříštilo pole, byl konec světa,

i cesta tam končila, ta cesta.

Malé děti se bály jít až tam,

jen my jsme věděli, že ten veliký svět

nemá konec.

Ti, kteří jdou jedním směrem,

kdyby tak věděli, ale tohle ví jen hrstka.

Přišel jsem ze sebe samého jako bych vyšel z hlíny

horoucí, troufalý, sálající

a rozlil jsem se mezi všemi

v tom velikém světě.

Máma mi upekla celý svět

Máma mi upekla celý svět

ze sladkých koláčů.

Moje nejmilejší naplnila mé okno

hvězdami hrozinek.

Touhy jsou ve mně uzavřené jako bubliny vzduchu

v bochníku chleba.

Na povrchu jsem hladký, klidný a hnědý.

Celý svět mě má rád.

Jen moje vlasy jsou smutné jako rákosí

ve vysychající ustupující bažině -

všichni ti vzácní ptáci s krásnými pírky

ode mě odletěli.

U mámy

Máma mě vždycky zavolá domů
když si venku hraju. Jednou mě volala
a já jsem se vrátil až za pár let
a ne od her.

Když teď sedím naproti ní
je jako mlčenlivé kameny.
Všechny moje řeči, všechny moje básně
se podobají kaluži podlézavých slov
prodavače koberců
pasáka a úlisného obchodního cestujícího.

Poslední rozhovory

Mluvit s mámou v jejích posledních dnech
je jako stavět výtah
ve starém zchátralém domě.
Říká: „Jsi teď takový čistý
a tvoje košile je tak bílá,
oči máš plné světla. Jestlipak je rabi Hannover
ještě naživu? Otevři si sardinky,
jsou dobré. Jeruzalém se tolik
rozrostl. Tady mám knížky
na čtení; večer si čtu, ale hned u toho usnu.
Tady je můj velký syn.
Tvůj stín je tak dlouhý.
Musím se smát.“

Můj otec

Můj otec strávil čtyři roky v jejich válce
a ke svým nepřátelům necítil nenávisť ani lásku.
Vím, že už tehdy
si mě den co den skládal

z docela maličkých okamžiků svého ticha, které sbíral
mezi bombami a dýmem
a ukládal do potrhaného batohu
mezi tvrdnoucí drobkou koláče od matky.

Ve svých očích shromažďoval bezejmenné mrtvé,
tolik mrtvých nashromáždil kvůli mně,
abych je poznal v jeho pohledu a pocítil k nim lásku

abych nezemřel hrůzou jako oni...
Naplnil si jimi oči a mýlil se:
Odcházím do každé své války.

Můj syn

Můj syn dnes prodával
růže v londýnské kavárně.
Přišel ke stolu
u něhož jsem seděl se svými šťastnými přáteli.

Má bílé vlasy. Je starší než já,
ale je můj syn.
Možná si říká:
„Toho já znám.
Býval to můj otec.“

Srdce mi puká.

Moje malá

Moje malá se dívá do mých očí
jako do temných oken domu smutku.
Ale ona uvnitř vidí
nevěsty a ženichy, jak se připravují na svatbu.

Malá dívenka je plná života,
nádobka naplněná štěstím, míšek sladkosti.

Tolik lásky, kterou na ni kladou, když spí,
ji nezatěžuje. Naopak:
Je lehčí a lehčí.

Malé znaménko narození
jí i roky po mé smrti připomene,
že se narodila tátovi Jehudovi a mámě Chaně
jednoho krásného letního dne.

Táta

Vzpomínka na tátu zabalená v bílém papíře
jako krajice přichystané do práce

Jako kouzelník, který z klobouku vytahuje králíky a věže,
vyndal ze svého malého těla - lásku

Řeky jeho rukou
se vlévaly do všeho dobrého, co udělal

Láska k zemi

Země je rozdělená na kraje paměti a okresy naděje
a jejich obyvatelé se mísí jedni s druhými
jako lidé vracející se ze svatby s těmi, co jdou z pohřbu.

Země není rozdělená na oblasti války a oblasti míru.
Ten, kdo kope zákop proti dělovým střelám,
se vrátí a ulehne do něj se svou dívkou,
jestli se dožije míru.

Země je krásná.
Dokonce okolní nepřátelé ji zdobí
zbraněmi, které se třpytí na slunci
jako řetízek kolem krku.

Země je otep:
dobře svázaná a vše je v ní; pevně utažená
a šňůry někdy řežou.

Země je maličká,
celou ji v sobě můžu obsáhnout.
Eroze půdy narušuje i můj klid,
stále mám v povědomí hladinu Kineretu.
Proto ji celou můžu procítit,
když zavřu oči: moře – údolí – hory.
Proto si v jediné chvíli můžu vzpomenout na všechno,
co se tu stalo, tak jako člověk,
který si promítá celý svůj život v okamžiku smrti.

Arabský pastýř hledá kůzle na Sionu

Arabský pastýř hledá kůzle na Sionu

a na protější hoře hledám já svého malého synka.

Arabský pastýř a židovský otec,

oba prozatím neúspěšní.

Naše hlasy se setkávají nad

údolím mezi námi.

Ani jeden z nás nechce, aby

syn a kůzle vstoupili do strašného

procesu písničky Chad gadja.

Potom jsme je našli mezi keři

a naše hlasy se k nám vrátily a uvnitř se smály a plakaly.

Hledání kůzlete nebo syna

v těchto horách

bylo vždycky začátkem nového náboženství.

Turisté

Smuteční výlety u nás pořádají,
posedávají v Jad va´šem, tváří se vážně u Západní zdi
a za těžkými závěsy v hotelovém pokoji se smějí.

Fotí se s významnými mrtvými u hrobu Rachel,
u hrobu Herzla a na Muničním vrchu,
pláčou nad krásou hrdinství našich chlapců
a zatvrzele touží po našich dívkách.

Své spodní prádlo si věší
do modré, chladné koupelny,
aby rychle uschlo.

Jednou jsme seděl na schodech u brány Davidovy věže, dva těžké koše jsem položil vedle sebe. Stála tam skupinka turistů kolem průvodce a já jsem jim posloužil jako orientační bod. „Vidíte tam toho muže s těmi koši? Kousek vpravo nad jeho hlavou se nachází klenba z doby římské. Tamhle, vpravo od jeho hlavy.“

„Ale on se hýbe, on se hýbe!“

V duchu jsem si říkal: „Spása přijde jedině tehdy, až jim budou říkat: Vidíte tamhle tu klenbu z doby římské? Není důležitá. Ale vedle ní, trochu vlevo dole, sedí člověk, který koupil ovoce a zeleninu pro svou rodinu.“

Jeruzalém

Na střeše starého města
se v posledním denním světle rozzářilo prádlo:
prostěradlo protivnice,
ručník protivníka,
do kterého si utírá pot z čela.

Na obloze starého města
papírový drak.
Na konci provázku -
chlapec,
kterého jsem neviděl
kvůli zdi.

Vyvěsili jsme vlajky a prapory,
vyvěsili vlajky a prapory.
Abychom si mysleli, že jsou šťastní.
Aby si mysleli, že jsme šťastní.

Jsou krásné, rodiny jeruzalémské

Jsou krásné, rodiny jeruzalémské:

matka ruského prokletí, otec španělského,
dcery prokletí arabského a synové prokletí Tory,
společně sedí na balkoně
v letním dni, ve vůni jasmínu.

Jsou krásné, domy jeruzalémské:

všechny jsou časované bomby,
a proto není třeba opatrnosti při překračování prahu,
při otáčení klikou a při stisknutí ruky na pozdrav -
dokud nepřijde čas, nehrozí nebezpečí.

Ano,

muž rozbuška,
žena výbušná náplň,
dítě časovací strojek,
dívky a chlapci
roznětky s chemickým zpožděním.
A stále citliví, tak citliví.

Vesnická hospoda v Německu

Prší. Kapky deště vždycky padají
z minulosti do budoucnosti, tak jako slova.
V hospodě naproti mně sedí Svatá trojice:
Ježíš, buď pozdraven, zemřel v Jeruzalémě,
tak jako já, zdá se.

Promoklé kabáty pověsili na ramínka,
mluvím k nim jako k lidem.
Víno ve sklenici na těžkém dřevěném stole si promítá
celý svůj život, tak jako člověk v poslední chvíli
před smrtí, od hroznů až do této chvíle.

Venku padají proudy vody a uvnitř se mísí pára s lidmi,
protože celé lidství není nic než mlžný opar.

V restauraci

Večeřím sám v restauraci,
talíř se prodlužuje každou další chutí,
svou oholenou tvář nastavuji cizímu městu,
můj odraz se chvěje ve sklenici, jako podobizna
na bankovce hozené na stůl,
štíhlá noha sklenice, to ona je duše.

Na dveřích visí na niti cedulka
"otevřeno".
Já, sedící uvnitř, vidím jen
druhou stranu: "zavřeno".

Báseň

Uviděl jsem světlo v okně prázdného domu.

Už i Curych je městem

bolestí.

Děšť na bitevním poli

(Dikiho památce)

Děšť padá na tváře mých přátel;

na tváře mých živých přátel -

zakrývají si hlavy dekou,

na tváře mých mrtvých přátel -

ti už se nezakrývají.

Zemřel mi přítel

Zemřel mi přítel
u otevřeného okna
odpoledne
když venku poletoval papír.

Přišel večer
poslouchali jsme nejrůznější spojení:
flétna a buben
strom a člověk
pes a tichý muž
cesta a jiná cesta.
Země mluvila
hořkou řečí
raněných.

Zemřel mi přítel
ve věku třiceti
nebo jedenatřiceti let
láskou.

Pozorujte linie jeho rtů
které klesají z jeho tváře
jako otěže klouzající z krku koně.

Pozorujte pokračování jeho rukou,
temnotu pod jeho očima
a jeho mrtvé vlasy.

Znám člověka

Znám člověka,
který z okna pokoje, v němž miloval,
fotografoval pohled do krajiny
a ne tvář té, kterou tu miloval.

Vlna

Dívka v hebkých, pletených kamaších z vlny
jako hýčkané děti mého dětství.

(Ó, vlno zapomnění.)

Svetr byl příliš těsný kolem krku:

chuť špetky přiškrcení

se sladkým zoufalstvím.

(Ó, zoufalství, ó, naději.)

Zhýčkaná

stojí a čeká.

Cizí tváře se k ní otáčeji

jako krásné poštovní známky

k vlhkým očím

pro olíznutí.

Začátek léta

V těchto dnech Bůh opouští zemi,
odchází do svého letního sídla,
do temných hor, jimiž jsi ty,
a nás nechává napospas ostřím vyprahlosti, mečů a závisti.

Naše slova nerozmnožíme. Neproloužíme naše
bytí, to jistě ne. Věčnost je dokonalá
podoba vzájemné samoty.

Sladký pocit v klíně
nám poví o slabosti bytí
a o smutku slov, která mají být vyřčena.

V sadu

Jsem Bohem zapomenutý. „Jsi Bohem zapomenutý,“
řekl otec.

Opustil mě Bůh, potom taky on.

Na chvíli ve mně zůstala
vůně kvetoucích sadů. Ty. Ruce lepkavé
šťávou a touhou. Hlasitě jsi vykřikla
a svá dvě poslední stehna hodila
do bitvy. Pak ticho. Tvoje krásná hlava
studovala historii a tys věděla,
že jenom to, co přešlo, je tiché;
dokonce bitvy, i vůně
sadů. Plody a květy nad námi
na jednom stromě v tomhle dvojitém období, na jaře.

Už tehdy jsme mluvili tím podivným
přízvukem lidí, kteří zemřou nebo se rozejdou.

Bůh je milosrdný k dětem ze školky

Bůh je milosrdný k dětem ze školky
o něco méně k dětem ze školy
a k velkým už není milosrdný vůbec.
Nechá je samotné.

Někdy se musí plazit po čtyřech
v planoucím písku,
aby se dostali k první pomoci,
a crčí z nich krev.

Možná s milenci z čisté lásky
se smiluje a poskytne jim přístřeší
jako strom spáči na lavičce
v parku.

Možná jim i my dáme
poslední mince z laskavosti,
které nám odkázala matka,
aby nás jejich štěstí ochránilo
teď i v jiných dnech.

Přijde-li znovu potopa

Přijde-li znovu z nebe potopa

vezmou nás do archy spolu s ostatními páry.

Se slonem a slonicí, se psem a fenou

s každým čistým i nečistým.

Noe nás bude hlídat, chránit

jako výhonky vinné révy

pro lepší svět.

Dívka jménem Sára

Sára píše dopisy
bez milosti, u moře.

Za své krásné oči
musí splácet podíl
z každého dne svého života.

Pod klenbami jejího obočí
neustává svatební veselí.

Její rty dozrály na keři
v lese vedle mého dětství.

Ve svém pokoji má v krabicích uložený celý svět,
sbalený na cestu.

Ve spěchu peče macesy lásky,
připravená každou chvíli vyrazit
do své zaslíbené země,
třeba i pouští.

Chci si s ní promluvit
o úpravách v mapě mého života.

Místo milostné básně

(Chaně)

„Nebudeš vařit kůzle v mléku jeho matky.“

Tak jako z toho udělali všechny ty mnohé zákony kašrutu,
ale kůzle je zapomenuto i mléko a matka je zapomenuta,

stejně jsme z „Miluji tě“

udělali celý náš společný život.

Ale já jsem nezapomněl na to,

jakás byla tehdy.

Pupek

V naší době už se
nevyhlašují války:

JE válka.

Nevyznává se láska.

V lehkých šatech rozevřených
až po bradu ses postavila proti mě.

Jedno slovo

(za zdí se smála bláznivá žena)

jedno hluboko ponořené slovo:

pupek.

Báseň milující a zraňující

Dokud jsme byli spolu,
byli jsme jako nůžky - dobré a užitečné.

Když jsem se rozešli, znovu jsme se
stali noži - dvěma ostřími
zabodnutými do masa světa,
každé na svém místě.

Sen

Zdál se mi sen: v mém snu sedm dívek
silných a zdatných vystoupilo na louku
a já jsem je na té louce miloval. Po nich
vystoupilo sedm dívek vyzábělých a snědých
a svými hladovými stehny pohltily ty tučné,
ale jejich břicha zůstala plochá.
Miloval jsem také je a ony pohltily i mě.

Ale ta, která mi ten sen vyložila,
ta, kterou jsem skutečně miloval,
byla silná i štíhlá
pohlcující i pohlcená.

V den po ní jsem poznal,
že už se na tohle místo nevrátím.

To jaro po ní zaměnili jména květin na louce
s telefonními seznamy.

A v letech po ní vypukla válka
a já jsem věděl, že už nikdy nebudu snít.

Šest básní pro Tamar

I.

Děšť tiše šeptá
už můžeš spát

Vedle mé postele křídla novin
jediní andělé

Ráno si přivstanu a uplatím den
ať je k nám dobrý

II.

Tvůj smích byly kuličky hroznového vína
tisíce zlatavých, kulatých úsměvů

Tvoje tělo byly ještěrky
milující slunce

V poli vzešly květiny, v mých tvářích plevel
všechno se mohlo stát

III.

Pokaždé spočineš

na mých očích

Každý den našeho společného života

vymaže Kohelet řádku ze své knihy

Jsme důkazem záchrany na hrozném soudu.

Osvobodíme všechny.

IV.

Chuť krve na rtech

bylo naše jaro - náhle.

Svět svědčí noci.

Uléhá na záda s očima otevřenýma.

Oblina měsíce přilne k linii tvé tváře,

hrud' - k tváři mojí.

V.

Tvé srdce hraje na honěnou s krví
uvnitř tvých žil.

Tvé vroucí oči se stále podobají posteli,
čas v nich odpočívá.

Tvé boky dva sladké včerejší dny,
jdu za tebou.

Všech sto padesát žalmů
hřmí v jednom okamžení.

VI.

Mé oči chtějí splynout
jako dvě blízká jezera.

Spočítat
všechno, co viděly.

Má krev má mnoho blízkých,
kteří ji nikdy nenavštívili.

Až zemřou,
má krev převezme vše.

Den, kdy jsem odešel

V den, kdy jsem odešel, vypuklo jaro,
aby naplnilo, co bylo řečeno: temnota, temnota.
Společné jídlo. Prostřeli nám bílý ubrus
pro ticho. Dali nám svíčku jen pro ni samotnou.
Nasyčení, věděli jsme: duše té ryby je v jejích prázdných kostech.

Ještě jednou jsme stáli u moře:
někdo jiný už všechno udělal, všechno naplnil.

A láska - těch pár nocí
jak vzácných známek. Dotknout se srdce
a nechat jej nedotčené.
Jdu lehce jak modlitba Židů,
stoupám prostě jak pohledy očí, jako bych letěl na jiné místo.

Uprostřed štěstí

Tvé oči trpěly chladem
a horkem
jako krásná sklenice
a zůstaly jasné.

Seděl jsem uprostřed štěstí. Jako popruhy
těžkého batohu
se láska zařízla hluboko do ramen mého srdce.

Tvé oči si vynutily
nový život.

Seděl jsem uprostřed štěstí. Od této chvíle
budu jen jednou částí slovníku,
heslem nebo vysvětlením.

Tvé oči počítají a počítají.

Byli jsme si blízcí

Byli jsme si jeden druhému blízcí
jako dvě čísla v loterii
s nepatrným rozdílem jediné cifry
a jedno z nich vyhraje, možná.

Svou krásnou tvář i své jméno máš na sobě vytištěné
jako ovoce a jeho jméno
na sklenici úžasné pochoutky.
Jestlípak jsi stále uvnitř?

Až budou dny
sladké jako noci
a krásné v čase lidí,
pro něž už nebude čas důležitý,
pak poznáme.

Namísto slov

Moje milá má bílé, velmi dlouhé šaty
na spaní, na bezesné noci, na svatbu.

Večer sedí u malého stolku,
položí na něj hřeben, dvě lahvičky,
kartáč namísto slov.

Z hloubky svých vlasů vyloví spoustu sponek
a dá si je do úst namísto slov.

Rozcuchám ji, učeše se.

Znovu ji rozcuchám. Co zbývá?

Usíná namísto slov,
její spánek už mě zná,
mává svými vlněnými sny.

Její břicho snadno vstřebá
všechna zlostná proroctví
konce dnů.

Budím ji: Jsme

nástroje těžké lásky.

Mojí milé, když si češe vlasy

Mojí milé, když si češe vlasy bez zrcadla, mně tváří v tvář,
žalm: myla sis vlasy šamponem,
les borovic na tvé hlavě je plný touhy.

Ticho uvnitř a ticho vně
mezi sebou vytepalo tvou tvář podobnou tiché mědi.

Polštář na posteli je ti náhradním mozkiem
pro pamatování a snění, složený pod tvým zátylkem.

Země se pod námi třese, milovaná.
Ulehne me zaklesnutí do sebe, dvojitá západka.

Vzpomínka na lásku: představa

Říkali jsme:

Neumím si představit
jak budeme žít jeden bez druhého.

Od té doby žijeme uprostřed této představy
den za dnem, vzdálení jeden od druhého
daleko od domu
v němž jsme říkali ta slova.

Každé zavření dveří, každé otevření okna,
jako operace v narkóze, bez bolesti.

Bolesti přijdou později.

Vzpomínka na lásku: otvírání

Teď jsem ještě uvnitř, uprostřed pokoje,

který za dva dny uvidím jen zvenku.

Zavřené okenice pokoje, v němž jsme milovali jeden druhého,
ne celé lidstvo.

Obrátíme se k novému životu

jedinečným způsobem pečlivých příprav

na smrt, obrat ke zdi jako v Tanachu.

Bůh, ten nad vzduchem, který dýcháme,

nám dal dvě oči a dvě nohy

a také dvě duše.

Jednoho dne, který je daleko odtud,

otevřeme tyto dny,

jako když po letech

otevírají poslední vůli mrtvého.

Vzpomínka na lásku: pravidla a podmínky

Byli jsme jako děti, které nechtějí
přijít z vody. Přišla modrá noc
a po ní noc černá.

Co jsme si s sebou přinesli do našeho dalšího života -
sálající tváře, tváře hořící
jako keř, který nebude stráven do konce našeho života.

Divná pravidla jsme si stanovili:
přijdeš-li ke mně, přijdu k tobě,
pravidla a podivné podmínky: zapomeneš-li na mě,
zapomenu na tebe.
Divná pravidla a krásné věci.

Ohavnosti budeme
muset dělat po zbytek našeho života.

Melodie

Jedna melodie

probouzí osm různých vzpomínek
v osmi lidech v jednom pokoji.

Jako chanuková lampa.

Chlapec, po němž jsem celý život
truchlil, jsem já.

Mezitím

Kde budeme, až se tyhle květy promění v plody
v tom těsném mezitím, kdy květ už není květ
a plod ještě není plod. Tak kouzelné mezitím jsme si navzájem
chystali, od těla k tělu. Mezi očima, mezi bděním a spánkem,
uprostřed soumraku, ani den, ani noc.

Jako tvoje jarní šaty - sotva se staly vlajkou léta
už vlály v prvním závanu podzimu.
A můj hlas - už nezněl jako můj hlas
ale docela jako proroctví.

Tak kouzelné mezitím jsme byli, podobni hlíně
v prasklinách zdi, malá neústupná země
odvážného mechu, trnitého keře Capparis
jehož hořké plody
osladily náš společný pokrm.

To jsou poslední dny knih,
po nich přijdou poslední dny slov.
Porozumíš za několik let.

Doprovod' mě

Doprovod' mě na letišťe.

Neletím, nejdu, neodcházím,
ale doprovod' mě k bílému letadlu
mlhami olivovníků.

Říkej slova, která ve shonu hodiny odletu
promění roční období.

Ruce pak přijdou
k plačícím očím
jako ke žlabu
jen pít a pít.

Hladina vody

Hladina vody mi připomněla
tvou tvář z doby,
kdy jsme ještě věděli, co se děje.

Naposledy jsem tě viděl
přijímat, co je ti souzeno, jako bys přijímala květiny:
s úsměvem a poklonou.
Pak - ten závěs.

Ještě teď se mi chvěje a řinčí krev
jako okenní tabulka, když ulicí projede těžký vůz.
Myšlenky mě svazují
podobné lanu utahujícím těžký náklad.
Snad mi trochu pomůžou
unést zbytek mého života.

Tělo je důvodem pro lásku

Tělo je důvodem pro lásku,
potom pevností, která ji střeží,
potom vězením.

Když tělo zemře, láska z něj vyjde volná
a plná,
jako když se z rozbitého hracího automatu
najednou s velikým řinčením
vysypou všechny mince
každé generace hráčů o štěstí.

Lidská těla

Lidská těla se jedno od druhého liší,
ale jejich duše se podobají, jsou plné skvělého užitku
tak jako letiště.

Proto mi nedávej svou duši,
dej mi své tělo, které nikdy nepoznám až do konce.
Dej mi džbánek, ne jeho obsah.

Proto se mnou stůj na letištích,
kde tak jako sirotci halíme
bolest z loučení do krásných slov,
kde je jídlo i pití drahé
a lidé a jejich osudy jsou levnější.

Muž mluví do telefonu
a jeho ústa sají ze sluchátka smutek i lásku.

Také ti, kteří pláčou,
mají ruce bílé jako nevěsty.
Co budou dělat na světě
paže osvobozené od objetí?

Ať moje duše zemře s mým tělem.

Pokyny pro servírku

Neodnášej ze stolu sklenice
a talíře. Neutírej tu skvrnu
na ubruse. Je dobré vědět:
žili tu přede mnou, na tomhle světě.

Mám boty, které nosily nohy jiného člověka.
Můj přítel přemýšlí o svých.

Má milenka je žena jiného muže.
Moje noc je obnošená sněním.
Kapky deště nakreslené na okně.
Okraje mé knihy popsali jiní.
Do plánů domu, v kterém chci bydlet,
nakreslil architekt vedle vchodu cizí lidi.
Na mojí posteli je polštář a v něm
důlek od hlavy, která tu není.

Proto nesklízej
ze stolu.
Je dobré vědět:
žili tu přede mnou, na tomhle světě.

Viděl jsem lidi

Potkal jsem starého učitele z dětství.

Kabát nedbale pověšený na ramenou:

čtyři roury bezmoci a únavy.

Viděl jsem lidi, kteří na ulici mluvili sami se sebou

přesvědčivě nebo neústupně

jako by pobízeli starého koně.

To všechno vím a teď

je na mně, abych šel. Balím si kufry.

To je ta jediná věc

podobná uvádání na konci léta.

Představení zvané Budoucnost

Lidé, které už nikdy neuvidím,
se mnou sedí a jedí.

Malý kluk ve své posteli sní,
že bude potápěčem nebo kosmonautem.

Všichni jsou učesáni stejným hřebenem
a stejným směrem. Mrtví zpívají Haleluja
ústý plnými prachu.
Dny se schovávají uprostřed laskavé noci.

V rádiu říká hlasatelka zpráv
sladkým a měkkým hlasem,
co si muži jeden druhému dělají ve válce.

Veliké představení zvané Budoucnost
začíná.

Veliké ticho: otázky a odpovědi

Lidé v sále osvětleném až k slzám
hovořili o náboženství
v životě dnešního člověka
a o příbytku Božím.

Lidé hovořili vzrušenými hlasy
jako by byli na letišti.
Opustil jsem je:
otevřel železné dveře, na nichž stál nápis
„nouzový východ“, a vstoupil do
velikého ticha: otázky a odpovědi.

Nekonečná

Uvnitř moderního muzea

je stará synagoga.

Uvnitř té synagogy

jsem já.

Uvnitř mě

moje srdce.

V mém srdci

je muzeum.

V tom muzeu

synagoga,

v ní

jsem já,

ve mně

moje srdce,

v mém srdci

muzeum.

Závěr/východisko

Předložená práce si dala za cíl přenést do českého jazyka reprezentativní vzorek básní Jehudy Amichaie a opatřit je komentářem zaměřujícím se na hlavní témata jeho tvorby. Tento cíl byl naplněn.

Práce rovněž slouží jako první krok k další překladatelské a badatelské činnosti v oblasti tvorby Jehudy Amichaie a v hodnocení jeho role v rámci izraelské, potažmo světové literatury.

V budoucnu se úsilí zaměří na jazykovou a formální stránku Amichaiových básní a rozvine se rovněž v této práci započatá kapitola týkající se básnickových témat, která bude obohacena o podrobnější informace z hlediska inspiračních zdrojů.

Seznam literatury

Alter, Robert. The Untranslatable Amichai. Dostupné na:
<http://www.library.yale.edu/judaica/Amichai/AmichaiBio.htm>

Amichai, Yehuda. Amichai's comments on his poetry. Dostupné na:
<http://www.library.yale.edu/judaica/Amichai/Amichai%20on%20himself.htm>

Amichai, Yehuda. Me'adam ata u'le adam tašuv. Schocken. Tel Aviv, Israel 1998

Amichai, Yehuda. More Love Poems. Bilingual edition Schocken. Tel Aviv, Israel 1994

Amichai, Yehuda. Patuach – Sagur – Patuach. Schocken. Tel Aviv, Israel 199

Amichai, Yehuda. Širei Yehuda Amichai (sv. 1- 5). Schocken, Tel Aviv, Israel 2002

Bible – český ekumenický překlad. Česká biblická společnost. 2001

Carmi, T. The Penguin Book of Hebrew Verse. Penguin Books. Harmondsworth England 1981

Guri, Chaim. מתחושת הרעד של פגישה ראשונה Dostupné na:
<http://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-130070,FF.html>

Gussow, Mel. Yehuda Amichai, Poem who turned Israel's experience into Verse. Dostupné na:
<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9C0DE0DB1F3BF930A1575AC0A9669C8B63&sec=&spon=&pagewanted=all>

Gutman, Huck. Yehuda Amichai. Dostupné na:
<http://www.uvm.edu/%7Esgutman/Amichai.htm>

<http://library.osu.edu>

<http://www.ithl.org.il>

<http://www.poets.org>

Meyers, Isaac. Israel's Divine Poets. Dostupné na:
<http://www.forward.com/articles/israel-s-divine-poets-00313/>

Miron, Dan. ילד טוב ומלא אהבילד טוב ומלא אהבה Dostupné na:
<http://news.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=634639&contrassID=2&subContrassID=5&sbSubContrassID=0>

Oz, Amos. Elohim nichnas v'jaca eclo ba'salon. Dostupné na:
<http://www.smkb.ac.il/aha/content/projects/yahadoot/hagigim/shonot/amihi1.html>

Someck, Roni. בשירה של צווארון כחול, בדרך העפר, Dostupné na:
<http://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-130088,FF.html>

Szymanski, Tekla. Jerusalem's Poet. Dostupné na: <http://www.tekla-szymanski.com/eng16amichai.html>